

31. júla 2024

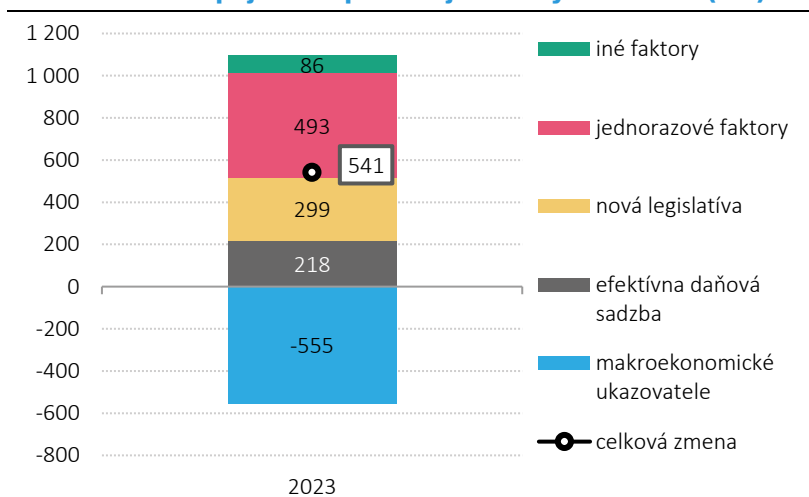
Vyhodnotenie daňovej prognózy za rok 2023

Kolektív IFP

Aktuálny odhad daňových a odvodových príjmov verejnej správy za rok 2023 je oproti prognóze Výboru¹ vyšší o 0,5 mld. eur (1,4 % odhadovaných daňových príjmov)². Hlavnými faktormi vyšších príjmov sú efekt vyplácanej energopomoci domácnostiam a čerpané prostriedky z Plánu obnovy a odolnosti pri DPH a nová legislatíva. Výnosu pomohol lepší výber hlavne pri firemnej dani. Naopak vývoj ekonomiky prispel k zníženiu celkových daňových príjmov, predovšetkým cez slabší vývoj trhu práce a spotrebu domácnosti.

Nová legislatíva priniesla do rozpočtu viac príjmov

Graf 1: Rozdiel v príjmoch z pohľadu jednotlivých faktorov (v %)

Zdroj: IFP

Výnos v 2023 nad očakávaním

Daňové príjmy verejnej správy na rok 2023 boli prognózované v septembri 2022 v objeme 38,5 mld. eur. V skutočnosti sú o 0,5 mld. eur vyššie, v celkovej sume 39 mld. eur. Slabší makroekonomický vývoj bol kompenzovaný novými legislatívnymi opatreniami, jednorazovými aj inými faktormi (zvýšené príjmy z DPH z dôvodu vyplatenej energopomoci domácnostiam) a taktiež lepším výberom firemnej dane. Špecifickú situáciu vybraných firiem³ je náročné odhadnúť cez štandardné ekonomické ukazovatele, čo spôsobuje slabé zachytenie vývoja v korporátnej dani cez makrobázu. Najvyššie nominálne odchýlky sú pri korporátnej dani a Solidárnom príspevku⁴) (Tabuľka 1).

¹ Odhad daňových a odvodových príjmov schválený na zasadnutí Výboru pre daňové prognózy (Výbor) v septembri 2022.

² IFP každoročne vyhodnocuje úspešnosť daňových a odvodových prognóz (ďalej iba daňových prognóz) v predchádzajúcom roku ($T-1$) a analyzuje vzniknuté rozdiely medzi skutočným plnením (odhad Výboru v júňovej prognóze v roku T) a odhadmi Výboru v rozpočtovej prognóze ($T-2$). Metodika hodnotenia vychádza z [manuálu hodnotenia daňových prognóz](#), ktorý bol prerokovaný Výborom. Hodnotenie podľa manuálu umožňuje analytické ex-post vyhodnotenie a kvantifikáciu príspevkov jednotlivých faktorov k vzniknutým rozdielom.

³ Zaplata DPPO je výrazne vychýlená smerom k väčším podnikom. 30 percent celkového výnosu korporátnej dane platí približne 30 firiem. Špecifická situácia u týchto podnikoch tak vie spôsobiť výraznú odchýlku v celkovom vývoji DPPO

⁴ Posledná oficiálna prognóza príjmov obsahuje aj výnos zo Solidárneho príspevku. Zatiaľ nemáme potvrdené informácie o nezaplatení dane za rok 2023, ktoré boli medializované. Ide o riziko v objeme približne 316 mil.

Tabulka 1: Porovnanie prognózy a aktuálneho odhadu výnosu daní a odvodov za rok 2023 (ESA2010, mil. eur)

	Odhad Výboru september 2022	Odhad jún 2024	Rozdiel	Rozdiel (v %)
DPFO zo závislej činnosti	4 678	4 509	-169	-3,6
DPFO z podnikania	160	163	4	2,3
DPPO	3 920	4 390	470	12,0
Zrážková daň	369	431	62	16,8
DPH	9 884	9 848	-36	-0,4
Spotrebné dane	2 548	2 600	52	2,0
Ostatné dane*	1 250	1 721	470	37,6
Sociálna poisťovňa	10 367	10 136	-231	-2,2
Zdravotné poisťovne	5 285	5 204	-81	-1,5
Spolu	38 460	39 001	541	1,4
% HDP (skutočnosť 2020)	31,3%	31,8%	0,4 p.b.	-

* Solidárny príspevok z činnosti v odvetviach ropy, zemného plynu, uhlia a rafinérii, osobitný odvod z podnikania v regulovaných odvetviach, poplatky RTVS, dane z medzinárodného obchodu, miestne dane a ďalšie

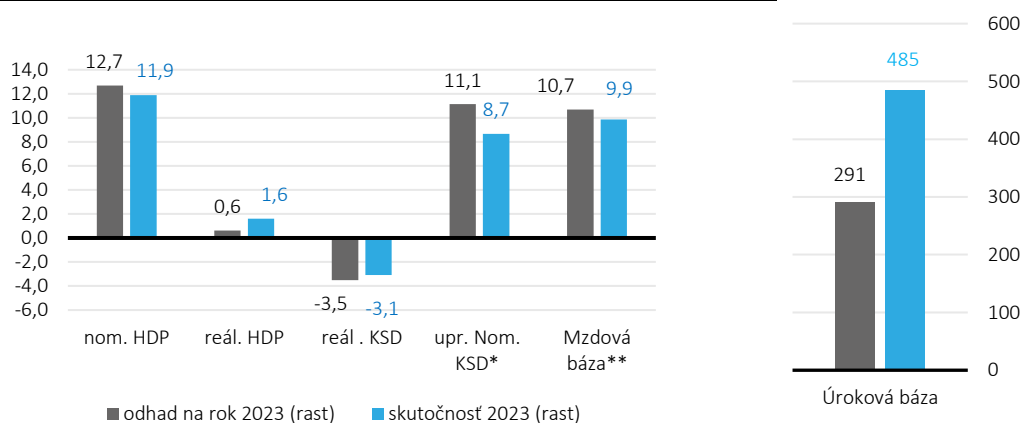
Zdroj: MF SR

Rozdiel v príjmoch z pohľadu jednotlivých faktorov

Spomalenie ekonomiky spôsobilo výpadok na daňových príjmoch viac ako 500 mil. eur.

V čase tvorby prognózy ešte nebola známa skutočnosť za rok 2022. Vývoj ekonomiky v roku 2022 bol nadhodnotený, čo sa prenieslo aj do odhadov za rok 2023. Najvýraznejší rozdiel je pri upravenej báze pre DPH (spotreba domácností a medzispotreba), nominálnom HDP aj mzdovej báze. Nižšie rasty makroekonomických ukazovateľov mali za následok zníženie výnosov, najmä daní z práce a DPH. Úroková báza, najmä priemerná úroková miera, rástla výrazne nad očakávania, čo zvýšilo príjmy zo zrážkovej dane.

Graf 2: Porovnanie odhadov a skutočností vybraných makrobáz v roku 2023 (naľavo) a vývoj úrokovej bázy (napravo) (rasty, v %)

*Vrátane medzispotreby a investícií

**Mzdová báza = priemerná mzda * zamestnaní podľa evidenčného počtu * 12

Zdroj:
IFP

Pokles EDS pri daniach z práce aj DPH

Vývoj efektívnych daňových sadzieb (EDS) je v porovnaní s prognózou vyšší o 224 mil. eur.

Vysoká EDS pri korporátnej dani⁵ kompenzovala slabšie EDS pri daniach z práce a DPH.

⁵ Bázou pre DPPO je HPD očistené o kompenzácie, ktoré v nedostatočnej miere zachytáva ziskovosť slovenských firiem.

Vybraným veľkým firmám sa darilo nad očakávania aj napriek rastúcim cenám vstupov, čo zvýšilo výber dane.

Koncom roka 2022 sa prijala **nová legislatíva**, ktorá do odhadov zahrnutá nebola. Najvýraznejší vplyv má predĺženie Solidárneho príspevku aj do roku 2023 a zároveň navýšenie sadzby z 55% na 70%. Viac príjmov do rozpočtu prinieslo aj zmrazenie odvodov do II. Piliara, zavedenie minimálneho poistného na zdravotné odvody, či zdanenie nadmerných príjmov elektrární. Naopak, výpadok príjmov spôsobilo zníženie sadzby DPH na gastro, vleký a športoviská a zrušenie koncesionárskych poplatkov RTVS (detailné informácie sú v Tabuľke 3).

Rozdiel na jednotlivých daniach

Nárast výnosov je viditeľný najmä pri korporátnej dani. Najväčší výpadok je pri daniach a odvodoch z práce (Tabuľka 2).

Tabuľka 2: Rozdiel skutočnosti oproti odhadu Výboru podľa jednotlivých faktorov a daní (v mil. eur)

	makro	level	nová legislatíva	jednorazové faktory	ostatné faktory	Spolu
DPFO zo závislej činnosti	-84	-96	0	11	0	-169
DPFO z podnikania	-2	6	0	0	0	4
DPPO	-50	619	-98	0	0	470
Zrážková daň	35	19	3	6	0	62
DPH	-194	-247	-153	476	82	-36
Spotrebné dane	35	-14	28	0	3	52
- z toho minerálne oleje	12	9	0	0	0	21
- z toho tabakové výrobky	18	-23	0	0	0	-6
Ostatné dane	-13	6	478	0	0	470
Sociálna poisťovňa (vr. dlžného)	-186	-61	16	0	0	-231
Zdravotné poisťovne (vr. dlžného)	-95	-6	20	0	0	-81
SPOLU	-555	218	299	493	86	541

Zdroj: IFP

Korporátna daň stále narastá

Výnos dane z príjmov právnických osôb je vyšší o 470 mil. eur. Ide stále o predbežné údaje, nakoľko výnos korporátnej dane sa uzatvára koncom roka 2024⁶. Už teraz je ale jasné, že daň prekoná očakávania uvedené v rozpočte. Silný rast dane v rokoch 2021 a 2022, vysoká koncentrácia firiem a najmä silný nárast nákladov pre hospodárstvo predznamenávali spomalenie ziskovosti firiem v oblasti hospodárstva. Predbežné informácie naznačujú, že riziká predpovedajúce pokles EDS sa nenaplnili, respektíve boli vykompenzované vplyvmi z ostatných sektorov. Z významných sektorov sa darilo najmä bankovému sektoru, firmám v oblasti dodávok elektriny a plynu, stavebníctvu a firmám podnikajúcim v oblasti nehnuteľností a administratívnych služieb.

Výnos DPH ťahaný jednorazovými faktormi

Výnos DPH kopíroval očakávania rozpočtu verejnej správy, avšak zaznamenané odchýlky jednotlivých faktorov boli výrazné. Zhoršenú efektivitu výberu, slabší vývoj makroekonomických ukazovateľov, či legislatívne opatrenia schválené na konci roka

⁶ Dôvodom tak neskorého uzavretia sú termíny podania daňového priznania a jeho možné odklady. Daňové priznanie za rok 2023 sa oficiálne podáva do konca marca 2024, avšak subjekty majú možnosť ho odložiť až do júna, respektíve do septembra 2024.

Trh práce pod vplyvom horšieho makra

Spotrebné dane len mierne nad rozpočtom

2022 vykompenzovala najmä poskytovaná energopomoc domácnostiam, či čerpanie prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti. Očakávanú úroveň nedosiahla najmä nominálna spotreba domácností, ale ani medzispotreba vlády, či investície. Skutočný výnos dane relatívne zaostával za makroekonomickým rastom, čo spôsobilo relatívne oslabenie efektívnej daňovej sadzby. Negatívne na výnos tiež pôsobilo platné trvalé zníženie sadzby DPH pre gastro, športoviská a vleký od 1. januára 2023. Medzi faktory, ktoré výnos dane udržali na predpokladanej úrovni bola vyplácaná energopomoc domácnostiam⁷, čerpanie prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti, ale aj iné faktory vo forme splátok vybraného podnikateľského subjektu neuhradené v minulých zdaňovacích obdobiach.

Výnos daní z práce bol pod pôvodnými očakávaniami. Významný vplyv na tom mal horší vývoj na trhu práce oproti pôvodnej prognóze, kedy mzdy rástli o jeden percentuálny bod pomalšie a zamestnanosť namiesto mierneho rastu zaznamenala mierny pokles. K nižšiemu výnosu prispelo aj nižšie plnenie dane v priebehu roka. Pozitívny jednorazový efekt v sume 11 mil. eur vznikol v reakcii na jednorazový príspevok zdravotníkom, ktorý bol vyplatený v januári 2023⁸. Odvody z práce mali počas roka trend podobný výnosu DPFO so silným vplyvom makroekonomického prostredia. V prípade zdravotných odvodov bol výber pozitívne ovplyvnený zavedením minimálnych zdravotných odvodov s účinnosťou od 1. januára 2023.

Skutočná úroveň spotrebných daní presiahla rozpočtovanú úroveň o 2,0 %, t. j. o 52 mil. eur. Spôsobil to najmä lepší vývoj makroekonomických základní a legislatívne zvýšenie sadzby spotrebnej dane z liehu o 30 % od 1. apríla 2023, ktoré bolo prijaté až po schválení rozpočtu na rok 2023. Z dôvodu obrovského predzásobenia obchodníkov v sume spotrebnej dane približne 76 mil. eur zvýšenie sadzby dane prinieslo do rozpočtu len 33 mil. eur. Výnos spotrebnej dane z tabakových výrobkov nenaplnil rozpočtované očakávania z dôvodu poklesu efektívnej daňovej sadzby.

Medziročné porovnanie výnosov daní a odvodov (2023 vs. 2022)

Medziročné príjmy z daní a odvodov vzrástli v roku 2023 o 3,8 mld. eur (10,7 %) (Graf 3). Za nárastom je vysoký rast cien a s tým súvisiaci rast nominálnych makroekonomických ukazovateľov. Efektívne daňové sadzby mierne medziročne klesli, nakoľko rast daní a odvodov nekopíroval v plnej miere rast makrozákladní. Tento efekt bol prítomný pri všetkých väčších daniach okrem daní z práce. Nové legislatívne opatrenia prispievajú k medziročnému poklesu výnosov. Pri DPH je to najmä výpadok z dôvodu zavedenia trvalého zníženia sadzby DPH na 10% na gastro, vleký, aquaparky a športoviská. Sociálne odvody sú znížené o vplyv postupného zvyšovania sadzby odvodu do II. Piliera a o vplyv odpustenia odvodov zamestnávateľov za zamestnancov v potravinárskom priemysle. Jednorazové a iné faktory zvyšujúce výnos daní sú najmä pri DPH. Ide o vplyv poskytnutia energopomoci domácnostiam a splátky vybraného podnikateľského subjektu neuhradené v minulých zdaňovacích obdobiach.

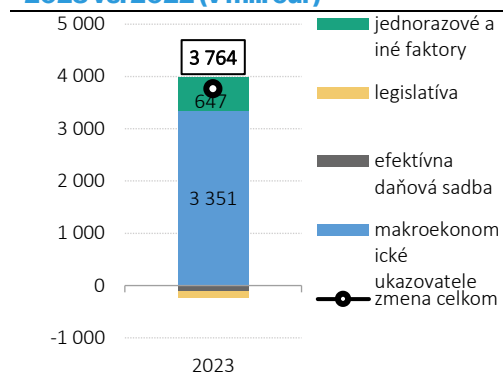
Väčšina daní medziročne vzrástla. Z pohľadu jednotlivých daní zaznamenala silný rast DPH (16,7%) aj DPFO (13,6%). Naopak slabší rast zaznamenali sociálne odvody (7,1%)

⁷ Dodávatelia energií (platelia DPH) sú v tomto prípade poberateľmi tzv. dotácií k cenám tovarov, ktoré vstupujú do základu dane. Základ dane regulovaných dodávok energií je zo zákona tvorený platbami odberateľov, v tomto prípade domácností, za dodávky energií a kompenzáciami k cenám energií, ktoré prijímajú dodávatelia energií od MH SR, očistené o DPH. Táto dotácia od MH SR sa následne nenachádza v makrozákladní, nakoľko tá obsahuje o. i. medzispotrebu vlády a dotácia má charakter transferu.

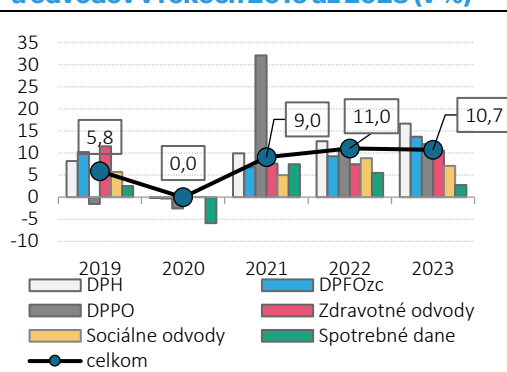
⁸ Hotovostný vplyv 33 mil. eur sa podľa ESA metodiky rozložil do obdobia troch rokov, na ktoré sa odmena časovo viaže.

a spotrebné dane (2,7%), čo je výrazne pod priemerom celkového rastu (Graf 4). Poklesol len výnos Solidárneho príspevku a dane z medzinárodného obchodu.

Graf 3: Rast daňovo-odvodových príjmov, 2023 vs. 2022 (v mil. eur)

Graf 4: Porovnanie rastov vybraných daní a odvodov v rokoch 2019 až 2023 (v %)

Zdroj: IFP

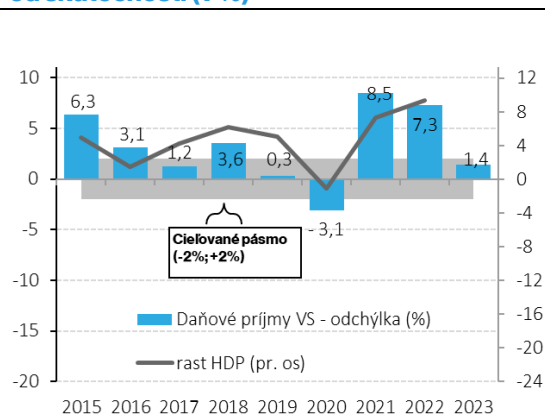
Zdroj: IFP

Hodnotenie dlhodobého cieľa

Odchýlka v rámci dlhodobých cieľov

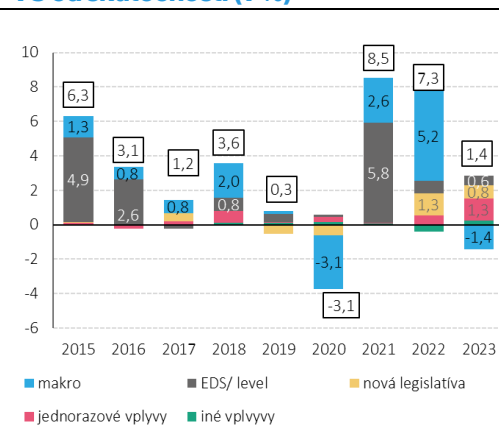
Podľa aktuálnych odhadov je **odchýlka medzi odhadovanými a skutočnými daňovými príjmami verejnej správy na úrovni 1,4%** (Grafy 5, 6). V rámci programových cieľov rozpočtu bol pre IFP stanovený **dlhodobý cieľ dosahovať maximálne 2% odchýlku** medzi odhadovanými a skutočnými daňovými príjmami verejnej správy. Tento cieľ tak bol predbežne za rok 2023 naplnený.

Graf 5: Odchýlka odhadovaných príjmov VS od skutočnosti (v %)

Zdroj: IFP

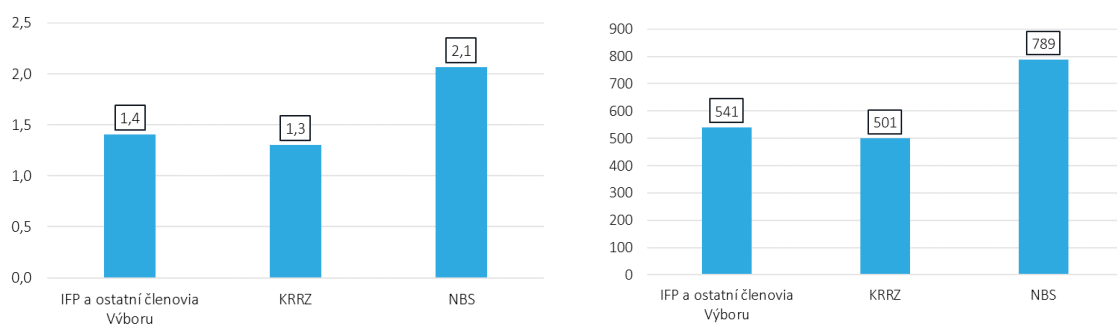
Graf 6: Odchýlky odhadovaných príjmov VS od skutočnosti (v %)

Zdroj: IFP

V súlade so štatútom Výboru sa vyhodnocuje aj odhad daňových a odvodových príjmov jednotlivých členov Výboru. Prognózy členov Výboru zo septembra 2022 sú porovnávané s aktuálnou prognózou Výboru z júna 2024 (Graf 7). Väčšina členov Výboru sa plne stotožnila s odhadom IFP pri prognóze (ČSOB, SLSP, TB, UniCredit, Infostat, VUB), a preto ich vyhodnotenie je totožné s vyhodnotením odhadu IFP. Vlastnú prognózu mali len dvaja členovia Výboru (NBS a KRRZ).

Graf 7: Hodnotenie prognózy členov Výboru (odchýlka v %, mil. eur)⁹

(+) podhodnotenie (pesimistický pohľad), (-) nadhodnotenie odhadu (optimistický pohľad)

Zdroj: IFP

Zdrojové údaje z komentára sú dostupné : [UložiskoIFP](#)

Viac o hodnotení daňových príjmov je možné nájsť [stránke IFP](#) v časti Publikácie IFP ⇒ [manuál hodnotenia daňových prognóz](#).

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu finančnej politiky, ktoré nemusia nevyhnutne odrzkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR), ako autora týchto názorov

⁹ Prognózy členov Výboru sa môžu líšiť v definícii jednotlivých báz a taktiež v elasticitách jednotlivých daní. Preto je potrebné vnímať prezentovanú dekompozíciu indikatívne vzhľadom na rozdiely medzi makrom a levelom. Pre účely tohto hodnotenia sa predpokladá pre všetkých členov rovnaká elasticita príjmov a makrobáz používaných IFP.

Príloha

Tabuľka 3: Vplyv legislatívy zahrnutej v prognóze a novej legislatívy (ESA2010, mil. eur)

	Odhad	Skutočnosť	Rozdiel
Legislatíva zapracovaná v prognóze	-64	-58	6
Postupné navyšovanie sadzby do II. piliera	-346	-349	-3
Zvýšenie spotrebnej dane z tabakových výrobkov	259	268	9
Nová legislatíva (nezapracovaná v prognóze)	0	299	299
Ergo - solidárny príspevok z nadziskov (70% na rok 2023)	0	317	317
Zmrazenie odvodov do II. piliera na 2 roky	0	50	50
Zvýšenie sadzby SD z liehu o 30 %	0	40	40
Poplatok za komunálny odpad (šp. dane) - zvýšenie sadzieb od 1.1.2023 podľa VZN	0	36	36
Zmena sadzieb daní z nehnuteľností podľa VZN od 2023	0	34	34
Príjem z odvodu z nadmerných príjmov - elektrárne	0	30	30
Minimálne poistné zo zdravotných odvodov	0	20	20
Zdanenie dlhopisov emitovaných domácimi emitentmi na zahraničných trhoch	0	4	4
Daň z ubytovania (šp. dane) - zvýšenie sadzieb od 1.1.2023 podľa VZN	0	3	3
Oslobodenia lekárov - cestovné náklady na kongresy	0	-1	-1
Odvody z hazardných hier	0	-5	-5
Nájomné bývanie - DPH 5%	0	-9	-9
Reforma 2. piliera 2022 (automatický vstup a zníženie poplatkov)	0	-11	-11
Odpustenie sociálnych odvodov zamestnávateľa za zamestnancov v potravinárskom priemysle	0	-24	-24
Zrušenie koncesionárskych poplatkov	0	-35	-35
Trvalé zníženie sadzby DPH na 10% na gastro, vleky, aquaparky a športoviská	0	-149	-149
Celkové legislatívne vplyvy	-64	242	305

Zdroj: IFP

